

HANDLINGSPROGRAM ENLIGT LAGEN OM
SKYDD MOT OLYCKOR FÖR FAGERSTA
KOMMUN

Antagen av kommunfullmäktige den 20 december 2005, 110 §

1	INLEDNING/BAKGRUND	2
2	RISKANALYS FÖR FAGERSTA KOMMUN	2
2.1	RÄDDNINGSSATSER FÖRDELAT EFTER RISKKÄLLA	2
2.2	KOMMUNIKATIONER	3
2.3	VATTENFÖRSÖRJNING	4
2.4	ANLÄGGNINGAR SOM AVSES I 2 KAP 4 § I LAGEN OM SKYDD MOT OLYCKOR.....	4
2.5	BEBYGGELSE/KOMMUNSTRUKTUR.....	5
3	HANDLINGSPROGRAM FÖR KOMMUNENS FÖREBYGGANDE VERKSAMHET	5
3.1	HUR KOMMUNENS FÖREBYGGANDE VERKSAMHET ÄR ORDNAD.....	5
3.2	MÅL.....	6
3.2.1	Säkerhetsmål för den förebyggande verksamheten	6
3.2.2	Prestationsmål för den förebyggande verksamheten	6
3.3	HUR KOMMUNENS FÖREBYGGANDE VERKSAMHET PLANERAS	6
4	HANDLINGSPROGRAM FÖR KOMMUNENS RÄDDNINGSTJÄNST.....	7
4.1	SÄKERHETSMÅL FÖR RÄDDNINGSTJÄNSTEN I FREDSTID OCH UNDER HÖJD BEREDSKAP	7
4.2	PRESTATIONSMÅL FÖR RÄDDNINGSTJÄNSTEN I FREDSTID OCH UNDER HÖJD BEREDSKAP	7
4.3	VILKEN FÖRMÅGA KOMMUNEN AVSER ATT SKAFFA SIG I FREDSTID OCH VID HÖJD BEREDSKAP ..	7

1 INLEDNING/BAKGRUND

Den 1 januari 2004 trädde lagen om skydd mot olyckor (nedan kallad LSO) i kraft, som ersatte Räddningstjänstlagen. Den nya lagen innehåller bland annat bestämmelser om de åtgärder som stat och kommunen ska vidtaga till skydd mot olyckor.

Den nya lagen medför en rad ändringar. För det första innebär LSO en övergång från detaljstyrning till målstyrning av den kommunala räddningstjänsten. För det andra framhåller LSO den förebyggande verksamheten på ett tydligare sätt. För det tredje betonas att det är den enskilde, vare sig det är en fysisk eller juridisk person, som har det primära ansvaret för att skydda liv och egendom och att inte orsaka olyckor. Det är således den enskilde som i första hand ska vidta och bekosta åtgärder som syftar till att förhindra olyckor och begränsa konsekvenserna av de olyckor som inträffar.

LSO kräver att varje kommun en gång per mandatperiod ska anta ett handlingsprogram för den förebyggande verksamheten och ett för räddningstjänsten, vilket är en förändring jämfört med tidigare lagstiftning. Fagersta kommun har valt att använda sig av ett gemensamt dokument för de båda handlingsprogrammen.

Kommunen skall dels redovisa målsättningen för den förebyggande verksamheten, samt hur denna är ordnad och hur den planeras, dels redovisa målsättningen för räddningstjänsten samt vilken förmåga kommunen avser att skaffa sig för att göra räddningsinsatser.

Handlingsprogrammet kommer vara indelat efter de villkor som lagen uppställer. I kapitel två kommer riskanalys för Fagersta kommun att presenteras. Sedan följer i kapitel tre och fyra handlingsprogrammet för kommunens förebyggande verksamhet respektive räddningstjänsten.

2 RISKANALYS FÖR FAGERSTA KOMMUN

Kommunens handlingsprogram ska ange de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser (LSO 3 kap 3 §).

2.1 Räddningsinsatser fördelat efter riskkälla

Insatsstatistiken för Fagersta kommuns räddningstjänst under perioden 1999-2004 redovisas i tabellen nedan.

Tabell 1 Insatsstatistik för Fagersta kommuns räddningstjänst 1999-2004¹

Riskkälla	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Snitt
Brand i byggnad	6	14	18	16	19	13	14,3
Brand ej i byggnad	29	20	22	48	36	28	30,5
Automatalarm ej brand	62	36	68	95	93	53	67,8
Trafikolycka	15	17	14	16	21	17	16,7
Utsläpp av farligt ämne	8	4	4	8	2	5	5,2
Drunkning/ -tillbud	2	1	0	1	2	0	1
Övrigt	28	16	24	30	31	23	25,3

Tabell 1 ovan visar antalet räddningsinsatser i Fagersta kommun efter riskkälla under åren 1999-2004. Den absolut största utryckningsorsaken är *Automatalarm, ej brand* som stod för drygt 40 procent av de redovisade larmen. I relation till det totala antalet inkommande automatlarm från automatlarm möts räddningstjänsten i genomsnitt av brand eller brandtillbud vid knappt fyra procent av fallen (NCO 2004:6).

¹ 2004 års insatsstatistik från Statens Räddningsverks hemsida

För att möjliggöra jämförelser och sätta ovannämnda statistik i perspektiv har data för kommunkategorin 10-15 000 invånare och riket tagits fram. Av tabell 2 framgår att Fagersta har ungefär lika många räddningsinsatser per 1000 invånare som kommuner med liknande invånarantal, men fler än riket i genomsnitt.

Tabell 2 Räddningsinsatser per 1000 invånare år 2004²

Riskkälla	Fagersta	Kommuner m 10-15000 inv.	Riket- totalt
Brand i byggnad	1,06	1,35	1,07
Brand ej i byggnad	2,29	1,67	1,66
Automatalarm ej brand	4,33	3,12	3,48
Trafikolycka	1,39	1,85	1,37
Utsläpp av farligt ämne	0,41	0,18	0,17
Drunkning/ -tillbud	0,08	0,07	0,05
Övrigt	1,88	1,43	1,56
Totalt	11,36	11,18	9,37

Tabell 3 Antal skadade vid bränder 2001-2004³

Riskkälla	Brand i byggnad	Brand ej i byggnad
2001	0	0
2002	1	0
2003	0	0
2004	0	0

2.2 Kommunikationer

Genom Fagersta kommun passerar bland annat järnvägen och riksväg 66 och 68. Båda riksvägarna har höga trafikflöden och är därtill rekommenderade trafikleder för transport av farligt gods. Riksväg 68 går dessutom genom centrala Fagersta.

Antal skadade och antal olyckor i trafiken för Fagersta kommun presenteras i tabellen nedan. Olycksfrekvensen visar som synes en stor spridning från år till år. Ängelsbergsolyckan sätter givetvis stora spår i 2003 års statistik.

Tabell 4 Antal skadade och olyckor i trafiken under perioden 2003-2005⁴

Antal olyckor och skadade	År	2003	2004	2005
Lindrigt skadade		37	25	13
Svårt skadade		40	10	4
Döda		7	0	0

Lindrig olycka		17	16	10
Svår olycka		20	7	3
Dödsolycka		2	0	0
Uppgift saknas ⁵		10	10	1

Vägverket uppmätte vid undersökning 2001 trafikflöden på omkring 11-12 000 fordon per dygn på riksväg 68 vid stadens centrala och södra delar, medan motsvarande siffra är drygt 7 000 för den norra delen. Riksväg 66 har runt 3 000 fordon per dygn.⁶

² Räddningstjänst i siffror- Fakta om räddningstjänstens insatser 1996-2004

³ Statistikdatabas, Statens Räddningsverks hemsida, www.srv.se

⁴ STRADA, Vägverkets databas. 2005 års statistik gäller perioden 1 jan-31 okt.

⁵ Avser antalet olyckor.

⁶ Årsmedeldygnstrafik med en felmarginalen på 10 procent.

Riksvägarna 66 och 68 är, som ovan nämndes, av länsstyrelsen rekommenderade primära transportvägar för farligt gods, som definieras som ämnen som om de sprids kan vara skadliga för människors hälsa eller miljön. Det kan vara ämnen som kan orsaka förgiftning, brand eller explosion eller som kan förorena grund- eller ytvatten eller skada miljön på annat sätt. Därtill transporteras ansevära mängder farligt gods på järnväg genom kommunen.

I kommunen finns också en rekommenderad parkeringsplats vid riksväg 66 söder om Fagersta tätort) för fordon som transporterar farligt gods.

Hur stor del av trafiken som utgörs av transport med farligt gods förs det ingen statistik kring och oss veterligen finns det inte heller några uppskattningar. Dock visar Vägverkets mätningar att 660-880 tunga fordon trafikerar riksväg 68:s centrala delar per dygn, medan ungefärligen 10 procent av trafikflödet eller runt 300 fordon på riksväg 66 utgörs av tung trafik.

Detta medför en risk för trafikolyckor, både av "vanlig" men likväl allvarlig art och olyckor innefattande fordon med farligt gods. Konsekvenser av den senare kategorin av olyckor förvärras av att riksväg 68 löper genom kommunens centrala delar, eftersom en olycka där skulle väsentligt öka konsekvenserna.

2.3 Vattenförsörjning

Viksvikens vattentäkt står för vattenförsörjningen i Fagersta tätort men ligger i huvudsak inom Smedjebackens kommun. Två statliga vägar går intill Viksvikens vattentäkt; riksväg 66 och väg 742. Den senare ligger dock i det yttre skyddsområdet och utgör, åtminstone i relation till riksväg 66, endast en smärre risk.

Riksväg 66 går däremot rakt igenom det inre skyddsområdet, ytterst nära vattentäkten. Dessutom saltas vägen under vinterhalvåret och är rekommenderad för transport av farligt gods. Konsekvenserna av en olycka med utsläpp av förorening skiljer sig åt beroende på den dominerande jordarten vid utsläppet. Uppehållstiden ovan grundvattenytan, dvs hur lång tid man har på sig att gräva bort föroreningen innan grundvattenmagasinet påverkas, skiljer från 1-2 timmar (där sand är den huvudsakliga jordarten) till 1-2 veckor (silt) (Vägverket 2002).

2.4 Anläggningar som avses i 2 kap 4 § i Lagen om skydd mot olyckor

Vid en anläggning, där verksamheten innebär fara för att en olyckshändelse ska orsaka allvarliga skador på människor eller i miljön, är anläggningens ägare eller nyttjanderättshavare skyldig att i skälig omfattning hålla eller bekosta beredskap med personal och egendom och i övrigt vidta erforderliga åtgärder för att hindra eller begränsa sådana skador. Vid dessa anläggningar ska särskild årlig tillsyn förrättas.

Det lokala näringslivet domineras av tung industri, främst inom stål- och metallbranscher. Flertalet industrier är centralt belägna, vilket medför att de kan utgöra en större riskkälla. Nedan kommer fokus att riktas mot verksamheter som av länsstyrelsen kategoriseras som "farlig verksamhet" och Serveso-anläggningar.

Fagersta Stainless omfattas av skyldigheterna för farlig verklighet enligt 2 kap. 4 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Anläggningen tillhör den högre kravnivån enligt Servesolagstiftningen med hantering av cirka 600 ton gasol samt 62 ton flourvätesyra. Fagersta Stainless är centralt lokaliserad i Fagersta utmed riksväg 68. Dessa två faktorer medför att en olycka skulle innebära allvarliga konsekvenser för omgivningen.

Tre potentiella riskscenarier vid gasolhanteringen är slangbrott vid lossning från tankbil, rörbrott på vätskeledning före förångare och cisternsprängning. Riskavstånd för tredje gra-

dens brännskador (gasmolnet antänds och expanderar) varierar mellan 200 och 900 meter. Konsekvenser vid dylika tillbud är alltså mycket allvarliga, men sannolikheten att det inträffar är mycket liten.

Riskområdet för ett större utsläpp av fluorvätesyra innefattar bland annat gymnasium- och högstadieskola. Riskscenarier är exempelvis att lossnings slang eller rörledning går av eller att syraslang på rörbryggan läcker kraftig.

Outokumpu Stainless Tubular Products AB är en anläggning på lägre kravnivån med hantering av cirka 60 ton giftigt ämne. Företaget är centralt lokaliserade med närhet till högstadie- och gymnasieskola, Fagerstahallen, samt riksväg 68.

Seco Tools AB är lokaliserad i utkanten av Fagersta tätort och har en verksamhet som är på den lägre kravnivån enligt Serveso-lagstiftningen med hantering av cirka 500 kg giftigt ämne.

2.5 Bebyggelse/kommunstruktur

I Fagersta kommun finns en relativt stor del av bostäderna (drygt 60 %) i flerbostadshus och knappt 40 procent är småhus. Ett antal flerbostadshus består av höghus, upp till åtta-nio våningar, vilka samtliga är lokaliserade inom Fagersta tätort.

Fagersta kommun har drygt 12 300 invånare, varav ungefär 11 000 bor i centralorten. Det finns dessutom ett flertal mindre samhällen som Ängelsberg, Västervåla och Hedkärra.

3 HANDLINGSPROGRAM FÖR KOMMUNENS FÖREBYGGANDE VERKSAMHET

I LSO 3 kap. 1 § anges att för att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljö skall kommunen se till att åtgärder vidtas för att förebygga bränder och skador till följd av bränder samt verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder.

Handlingsprogrammen skall innehålla ”målet för kommunens verksamhet samt de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser. I programmet skall också anges hur kommunens förebyggande verksamhet är ordnad och hur den planeras.” (LSO 3 kap 3 §).

LSO innehåller riktningsgivande nationella mål, vilka ligger till grund för lokalt anpassade säkerhets- och prestationsmål. Med säkerhetsmål avses tillståndet hos den enskilde när det gäller nivån på skyddet och säkerheten. Prestationsmål beskriver vilka åtgärder som kommunen utser att utföra för att uppnå säkerhetsmålen.

3.1 Hur kommunens förebyggande verksamhet är ordnad

Kommunen har en grupp, *ROSA-gruppen*, med representanter från samtliga förvaltningar, som arbetat med risk- och sårbarhetsanalyser, vilka nu har antagits av respektive nämnd. Gruppen arbetar för närvarande vidare med att åtgärda de framkomna riskerna.

Kommunfullmäktige antog i november 2000 Trafikplan Fagersta. Av denna framgår att trafiksäkerheten i Fagersta kommun ska förbättras genom fysiska förändringar i det kommunala gatunätet. Detta har verkställts genom utbyggnad av gång- och cykelvägar, införande av hastighetsbegränsningar i bostadsområden (lågfartr-/30-områden) och åtgärdande av korsningspunkter. Arbetet med genomförande av planens intentioner fortgår.

Räddningstjänsten arbetar med utbildning riktad mot företag, privatpersoner och skola.

Kommunen har avtal med Bergslagens Sotning & Ventilation AB om bland annat brandskyddskontroll.

3.2 Mål

Lagstiftningen anger följande mål för den förebyggande verksamheten:

”Bestämmelserna i denna lag syftar till att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor” (LSO 1 kap 1 §).

3.2.1 Säkerhetsmål för den förebyggande verksamheten

Det övergripande målet för Fagersta kommun är att erbjuda en trygg och säker miljö.

För att uppnå det övergripande målet ska Fagersta kommun i både absoluta och relativa termer, utöka sitt arbete med kostnadseffektiva och verkningsfulla förebyggande åtgärder jämfört med dagsläget.

Aktörer på olika nivåer i samhället ska ges möjlighet att öka sina kunskaper och färdigheter om brand och andra olyckor.

3.2.2 Prestationsmål för den förebyggande verksamheten

1. Räddningstjänsten ska genom sin expertroll svara för olika förebyggande verksamheter, däribland erbjuda skadeförebyggande och skadeavgränsande utbildning åt fysiska personer och juridiska personer, samt erbjuda brandskyddsutbildning åt skolan.
2. Räddningstjänsten ska underlätta för enskilda att uppfylla sina skyldigheter i enlighet med LSO 2 kap.
3. Information om skadeförebyggande och -avhjälpande åtgärder ska lämnas till kommuninvånarna och fastighetsägare genom kommunens olika informationskanaler. Särskilt ska behoven hos de som bor utanför tätorten beaktas.
4. Nämnder och förbund uppmanas fortsätta sitt arbete inom risk- och sårbarhetsområdet i enlighet med tidigare beslut i kommunstyrelsen (§ 98/2004).
5. Den kommunala verksamheten ska minska sin sårbarhet genom att iordningställa en kommunal ledningscentral med reservkraft vid kommunhusen på Norbergsvägen.
6. Kommunen ska fortsätta arbeta med trafiksäkerheten i enlighet med intentionerna i den av kommunfullmäktige antagna trafikplanen.
7. Sotningsväsendet ska genomföra brandskyddskontroll som omfattar hela förbränningsanordningen.
8. Sotningsväsendet ska rengöra eldstäder och rökkanaler, samt imkanaler från restauranger och storkök enligt av kommunfullmäktige fastlagda intervaller i syfte att avlägsna brandfarliga beläggningar. Det är även möjligt för kommuninvånare att sota på egen hand.

3.3 Hur kommunens förebyggande verksamhet planeras

I Fagersta kommun pågår en organisationsutredning om den kommunala räddningstjänsten. Kommunfullmäktige har beslutat att förhandlingar om medlemskap ska inledas med Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund. En målsättning med ett eventuellt förbundsingå-

ende är att räddningstjänsten ska att arbeta med förebyggande åtgärder i ökad utsträckning.

Fullmäktige fattade i juni 2004 ett inriktningsbeslut om att en beredskapssamordnare ska anställas, under förutsättning att kommunen erhåller ökade statliga medel. Det är kommunens ambition att under 2006 tillsätta en dylik tjänst.

4 HANDLINGSPROGRAM FÖR KOMMUNENS RÄDDNINGSTJÄNST

”Bestämmelserna i denna lag syftar till att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor” (LSO 1 kap 1 §).

LSO anger som nationellt mål att ”Räddningstjänsten ska planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt” .

4.1 Säkerhetsmål för räddningstjänsten i fredstid och under höjd beredskap

Räddningstjänsten i Fagersta kommun ska arbeta för att minska risken för och konsekvenserna av bränder och andra olyckor för alla som bor, verkar eller vistas i kommunen, såväl i fred som under höjd beredskap. När olyckor inträffar ska ett snabbt och effektivt ingripande kunna ske för att begränsa konsekvenserna.

Räddningstjänsten ska vara en effektiv skadeavhjälpande organisation och ha en ledande roll avseende säkerheten mot olyckor i kommunen.

Räddningsinsatser ska genomföras så effektivt att en brand i en byggnad inte medges sprida sig vidare till nästa brandcell efter räddningstjänstens framkomst.

Räddningstjänstens kompetens och material ska vara väl anpassad till kommunens riskbild.

4.2 Prestationsmål för räddningstjänsten i fredstid och under höjd beredskap

1. Räddningsinsatser ska påbörjas inom en, utifrån förutsättningarna, tillfredsställande tid. Målsättningen är att ha en anspänningstid på 90 sekunder.
2. Räddningstjänsten ska ha personal, utrustning, samt vara övad och utbildad för att kunna utföra avancerade operationer.
3. För att vidmakthålla och öka kompetensen ska adekvata övningar genomföras.
4. Räddningstjänsten ska ha kunskap och utrustning för att påbörja livräddning och/eller invändig släckinsats i industri.
5. Aktuella insatsplaner ska finnas för kommunernas större riskobjekt.

4.3 Vilken förmåga kommunen avser att skaffa sig i fredstid och vid höjd beredskap

LSO stadgar att räddningstjänstens handlingsprogram, förutom målen, även ska ange ”...vilken förmåga kommunen har och avser att skaffa sig för att göra sådana insatser. Som en del av förmågan skall anges vilka resurser kommunen har och avser att skaffa sig”.

I Fagersta kommun pågår en organisationsutredning om den kommunala räddningstjänsten. Kommunfullmäktige har beslutat att förhandlingar om medlemskap ska inledas med

FAGERSTA KOMMUN

Handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund. Oavsett förbundsingående eller annan organisatorisk lösning är kommunens avsikt att ha en blandad heltid/deltid (dygnet runt).

Räddningstjänsten ska ha en god förmåga att verka såväl förebyggande som skadeavhjälpare och ha en sådan förmåga att tredje man lider minsta möjliga skada på grund av en brand.

Räddningstjänsten ska ha förmåga att, vid en olycka inom industrin, begränsa skador för människor och miljö utanför anläggningen.

UPPFÖLJNING

Uppföljning av handlingsprogrammet ska ske genom rapport till kommunfullmäktige en gång per mandatperiod, då förvaltningarna ska redovisa i vilken utsträckning som åtgärder har genomförts i enlighet med handlingsprogrammet.

REFERENSER

NCO 2004:6 "Räddningstjänst i siffror 03", Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor.

NCO 2005:4 "Räddningstjänst i siffror- Räddningstjänstens insatser 1996-2004"

Räddningstjänst i siffror- Fakta om räddningstjänstens insatser 1996-2004

Trafikplan Fagersta (2000). Antagen av kommunfullmäktige den 28 november 2000, 115 §.

www.srv.se

Vägverket (2002) "Skyddsbehov utmed väg 66- Utredning av skyddsbehovet vid Viksvikens vattentäkt i Fagersta kommun" Vägverket Region Mitt.